

KATSAUS ERIARVOISUUDEN MÄÄRITELMISTÄ

Cambridgen yliopiston emeritusprofessorin, sosiologi Göran Therbornin uusimman teoksen otsikko on vähintäänkin pysäyttävä: **ERiarvoisuus tappaa**. Teoksen kansitekstissä kerrotaan, että pahimmillaan eriarvoisuus tappaa, sillä se vaikuttaa ihmisten terveyteen ja toimintakykyyn. Jopa pelkän työttömyyden on havaittu lisäävän kuolleisuutta.

Teoksessa luvataan ottaa paitsi vahva ja näkemyksellinen ote yhteiskunnallisesta tasa-arvosta myös tarjota havainnollisia keinoja tasa-arvon edistämiseksi. Kuitenkaan kirja ei pysty vastaamaan omaan otsikkoonsa saati tarjoamaan päteviä työkaluja tasa-arvon parantamiseksi. Kirjoittaja sortuu populistiseen ja ideologisesti värittyneeseen itseilmaisuuksiin, mikä syö kirjan tieteellistä uskottavuutta.

Kirjan mielenkiintoisinta antia on ensimmäisen luvun pohdinta, jossa Therborn käy läpi tieteellistä tutkimusnäyttöä eriarvoisuuden ja kuolleisuuden välisestä yhteydestä. Tutkimusten mukaan työt-

tömyys lisää kuolleisuutta vielä senkin jälkeen, kun tupakoinnin, alkoholin ja työttömyyttä edeltäneen terveydentilan yhteydet kuolleisuuteen on vakioitu. Toisen esimerkin mukaan Oscar-palkinnon voittaneet näyttelijät elävät yli kolme vuotta pidempään kuin ilman palkintoa jääneet ehdokkaat. Sama yhteys on havaittu Nobel-voittajien ja muiden tutkijoiden keskuudessa.

Vaikka Therbornin onnistuu herättämään lukijan mielenkiinnon eriarvoisuuteen liittyviin tutkimustuloksiin, hän ei vaivaudu avaamaan saati analysoimaan tutkimustuloksia syvemmin. Hän vain toteaa tyyneästi, että eriarvoisuus tappaa, eikä hän enää alkuluvun jälkeen palaa mielenkiintoiseen aiheeseen lainkaan.

Teoksen toisessa ja kolmannessa luvussa käsitellään eriarvoisuuden teoriaa ja historiaa. Ensimmäiseksi hän lähestyy eriarvoisuutta moniulotteisesti käsittelemällä terveyttä ja kuolleisuutta, henkilökohtaisen vapauden asteita ja yksilön arvokkuutta ja kunnioittamista. Lisäksi Therborn käsittelee luvussa neljää eriarvoisuuteen vaikuttavaa resurssia, joita hänen mukaansa ovat tulot, vauraus, koulutus ja valta. Toiseksi hän tarkastelee aihetta historiallisesta ja globaalista näkökulmasta. Kolmanneksi hän pyrkii esittämään eriarvoisuutta synnyttäviä mekanismeja, jonka jälkeen hän nostaa esiin tasa-arvoa lisääviä mekanismeja ja historiallisia merkkipaaluja, kuten 1970-luvun naisasialiikkeen.

Parhaimmillaan luvut antavat oppikirjamaista tietoa eriarvoisuuden käsitteistä ja historiallisesta kehityksestä yhteiskuntatieteiden näkökulmasta. Lukijaa valistetaan, että eriarvoisuutta voi ilmetä kolmessa dimensiossa, joita ovat elämänehtojen, eksistentiaalinen ja resurssien eriarvoisuus. Eriarvoisuutta synnyttävät mekanismit voidaan puolestaan jakaa neljään kategoriaan, joita ovat etäännyminen, ulossulkeminen, hierarkisointi ja riisto.

Tasa-arvon edistämiseksi Therborn esittää vastavoimaisia mekanismeja, kuten positiivisen erityiskohtelun, syrjinnänvastaisen käytännön, hierarkioiden purkamisen ja tulojen uudelleenjaon. Tekstin sanomaa tehostetaan yksinkertaisten taulukoiden avulla, joissa kuvataan muun muassa eri valtioiden tuloerojen suuruutta (Gini-kerrointa) ja uudelleenjaon tehokkuutta. Näissä kuvauksissa Skandinavian maat saavat erityismaininnan, vaikkakin Therborn muistuttaa, että Kiinan ja Neuvostoliiton vastaavat lukemat olivat Skandinavian maiden tasolla ennen Neuvostoliiton romahtamista.

Kirjan lopussa Therborn tarkastelee nykypäivän eriarvoisuuden piirteitä ja lupaa hahmotella keinoja, joilla eriarvoisuutta voidaan poistaa tai ainakin vähentää. Therbornin mukaan eksistentiaalinen epätasa-arvo (esimerkiksi sukupuolen ja etnisyyden mukaan) ja kansainväliset tuloerot ovat kaventuneet voimakkaasti, mutta toisaalta maiden sisäiset tuloerot ovat kasvaneet. Kirjassa sanotaan, että pääasiallinen syy rikkaiden maiden sisäisten tuloerojen kasvuun on työntekijöiden työsuhdeturvan heikentyminen ja tulojen uudelleenjaon vähentyminen.

Therborn esittää ylimalkaisen ratkaisun eriarvoisuuden vähenemiselle: tarvitaan jonkinlaista välittämisyhteiskuntaa ja tämä ratkaiseva taistelu käydään keskiluokan sympatioista. Näin taloustieteilijän ja kriittisen tutkijan näkökulmasta tämä ei ole kovinkaan poliittikkarelevantti toimenpidesuositus.

Lopuksi esimerkki Therbornin analyttisistä kyvyistä. Hän esittää teoksen alussa mielenkiintoisen kysymyksen: Miksi yritysjohtajien palkkoja paheksutaan, mutta urheilu- ja viihdetähtien menestystä palvotaan? Therbornin mukaan viihdetähdet antavat ihailijoilleen välitöntä nautintoa, kun taas yritysjohtajat eivät anna yleisölleen mitään, paitsi että he hallitsevat meitä. Piste.